

Linguistica sine finibus

Estudis dedicats a Montserrat Batllori Dillet

Elisabeth Gibert-Sotelo, Isabel Pujol Payet,
Assumpció Rost Bagudanch, Teresa de Jesús Tro Morató
(eds.)

LINGUISTICA SINE FINIBUS

ESTUDIS DEDICATS A MONTSERRAT BATLLORI DILLET

Dades CIP recomanades per la Biblioteca de la UdG

CIP 806.0 LIN

Linguística sine finibus : estudis dedicats a Montserrat Batllori Dillet / Elisabeth Gibert-Sotelo, Isabel Pujol Payet, Assumpció Rost Bagudanch, Teresa de Jesús Tro Morató (eds.). – Girona : Universitat de Girona : Documenta Universitaria, 2023. – 578 pàgines : il·lustracions, taules, fotografies ; cm
ISBN 978-84-9984-671-2 (Document Universitaria).
ISBN 978-84-8458-668-5 (Universitat de Girona. Servei de Publicacions)

I. Gibert Sotelo, Elisabeth, editor literari II. Pujol Payet, Isabel, editor literari III. Rost Bagudanch, Assumpció, editor literari IV. Tro Morató, Teresa de Jesús, editor literari 1. Batllori Dillet, Montse 2. Llibres homenatge 3. Lingüística històrica

CIP 806.0 LIN

Aquesta publicació és part del projecte I+D+i PID2021-123617NB-C42, finançat per MICIU/AEI/10.13039/501100011033 i per FEDER, UE.

En el seu finançament també hi han col·laborat la Facultat de Lletres i el Departament de Filologia i Comunicació de la Universitat de Girona.

Universitat de Girona
Facultat de Lletres

Universitat de Girona
Departament de Filologia i Comunicació

© dels textos: els seus autors i autores
© de l'edició: Universitat de Girona
© de l'edició: Documenta Universitaria

ISBN Servei de Publicacions de la UdG: 978-84-8458-682-1

ISBN Documenta Universitaria: 978-84-9984-616-3

DOI: 10.33115/c/9788499846163_19

Girona, 2023

No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades per altres persones que no siguin les propietàries dels drets. És la llicència més restrictiva ja que només permet que altres persones es descarreguin l'obra i la comparteixin amb altres sempre i quan en reconeixin l'autoria, però sense fer-ne modificacions ni ús comercial.

ÍNDEX

Prefaci	8
Sílvia Llach Carles	
Presentació	11
Elisabeth Gibert-Sotelo, Isabel Pujol Payet, Assumpció Rost Bagudanch, Teresa de Jesús Tro Morató	
Montserrat Batllori Dillet. Un referent en lingüística històrica.....	24
Maria Lluïsa Hernanz Carbó, Isabel Pujol Payet	

PRIMERA PART. Variació geolectal i variants romàniques

True and apparent satellite-framed Romance. Romansh and northern Italian varieties	55
Víctor Acedo-Matellán	
Possessius invariables en gènere en català septentrional	78
Carla Ferrerós Pagès, Francesc Roca Urgell	
Restrictive relative clauses in Acadian French	112
Virginia Hill	
Gradación graduada.....	144
María Mare	
Pronominal innovation and agreement patterns in European Portuguese dialects.....	168
Ana Maria Martins	
Cuestiones de variación diatópica y morfosintaxis histórica en la <i>Sintaxis hispanoamericana</i> de Kany.....	191
Carlos Sánchez Lancis	
Clitic climbing in modal constructions in Algerese Catalan.....	210
Ioanna Sitaridou, Tristan Lee	

SEGONA PART. Variació diacrònica

<i>E portava-li hom ·I· pali d'aur</i> . Pèrdua i supervivència d'un pronom impersonal.....	236
Anna Bartra-Kaufmann	

Derivación y diacronía. Variación morfohistórica en situaciones de competencia afijal.....	260
Cristina Buenafuentes de la Mata	
La fossilització de l'enclisi en preguntes exclamatives gramaticalitzades com a marcadors modals.....	284
Mar Massanell i Messalles	
De copulatives i clivellades.....	309
Manuel Pérez Saldanya, Gemma Rigau Oliver	
On the role of text-type related constructions in the emergence of Medieval Spanish impersonal active <i>se</i>	330
Anne C. Wolfsgruber	

TERCERA PART. Història de la llengua

La crítica a la edición de 1884 del <i>Diccionario</i> de la Real Academia Española desde una óptica chilena	354
Maria Bargalló Escrivà	
La iberoromània oblidada. Aportacions científiques de l'Oficina Romànica a la internacionalització de l'aragonès i el gallec.....	371
Narcís Iglésias	

QUARTA PART. Estructura argumental: teoria i aplicacions

L'adquisició de <i>semblar</i> en català. Un experiment	395
Anna Gavarró Algueró, Sergi Jo Galí	
Configuració sintàctica i estructura argumental dels verbs psicològics impersonals del llatí.....	416
Jaume Mateu, Carles Royo	

CINQUENA PART. Anàlisi de corpus

El viatge d'Estefania de Requesens al castellà. Escripura femenina i variació lingüística al segle XVI	442
Glòria Claveria Nadal	
Contraste morfosintáctico y léxico-semántico a partir de un corpus bilingüe español-catalán de fraseologismos	460
Joseph García Rodríguez, Marta Prat Sabater	

Metàforas y creencias populares en los atlas lingüísticos. Los nombres del <i>padrastro del dedo</i>	486
Carolina Julià Luna	
De quan <i>NO</i> sembla més una afirmació que no pas una negació.....	513
Coloma Lleal Galceran	
La variació i la lingüística de corpus	529
Joan Torruella	
<i>Tabula gratulatoria</i>	548

CONFIGURACIÓ SINTÀCTICA I ESTRUCTURA ARGUMENTAL DELS VERBS PSICOLÒGICS IMPERSONALS DEL LLATÍ

JAUME MATEU

Universitat Autònoma de Barcelona
jaume.mateu@uab.cat

CARLES ROYO

Universitat Rovira i Virgili
carles.royo@urv.cat

Keywords

Burzio's Generalization, Latin, accusative language, Extended Projection Principle, impersonal psychological verbs

Paraules clau

Generalització de Burzio, llatí, llengua acusativa, Principi de projecció ampliat, verbs psicològics impersonals

Abstract

We analyze the sentences with those Latin impersonal psychological verbs that have the syntactic configuration [Experiencer_{AC}/Stimulus_{GEN}]: *miseret, paenitet, piget, pudet, taedet*. At first sight, this configuration does not seem to satisfy some classical theoretical postulates, such as Chomsky's (1982) Extended Projection Principle (EPP) or Burzio's (1986) Generalization. We consider that the experiencer with accusative case has hierarchical prominence with respect to the stimulus with genitive case: the former is the argument of an internal predication that has subject properties; the latter is a low adjunct, which is a modifier of the inner stative structure. We are dealing with stative causative sentences (Matasović 2013) where an empty pronoun occupies the external argument subject position and moves up to the IP specifier to satisfy the EPP. We argue that it is then a structure of an accusative language that fulfills Burzio's Generalization: the pronoun that acts as an external argument has properties of an A(mbient)-Causer (Pesetsky 1995), while the experiencer receives structural accusative case.

Resum

Analitzem les oracions dels verbs psicològics impersonals del llatí que presenten una configuració sintàctica [Exp(erimentador)_{AC}/Est(ímul)_{GEN}]: *miseret, paenitet, piget, pudet, taedet*. D'entrada, sembla que aquesta configuració no compleix alguns postulats teòrics clàssics, com ara el Principi de projecció ampliat (PPA) de Chomsky (1982) o la Generalització de Burzio (1986). Considerem que l'experimentador amb cas acusatiu té preeminència jeràrquica respecte de l'estímul amb cas genitiu: el primer és l'argument d'una predicació interna que té característiques de subjecte; el segon és un adjunt baix, modificador de l'estructura estativa. Proposem que són oracions causatives estatives (Matasović 2013) en què un pronom buit ocupa la posició de subjecte argument extern i puja a l'especificador del SFlex per satisfer el PPA. Defensem que és una estructura pròpia d'una llengua acusativa que compleix la Generalització de Burzio: el pronom que fa d'argument extern té propietats d'un A(mbient)-Causer (Pesetsky 1995), mentre que l'experimentador rep cas acusatiu estructural.

1. INTRODUCCIÓ

Els verbs psicològics seleccionen semànticament dos arguments: l'*experimentador* i l'*estímul* de l'experiència psicològica (1).¹

(1)	Classes de verbs	Argument extern	Segon argument
a.	transitiu <i>timeo</i> 'temo'	Experimentador	Estímul (acusatiu estructural)
b.	transitiu invers <i>perturbo</i> 'preocupo'	Estímul	Experimentador (acusatiu inherent)
c.	inacusatiu <i>uereor</i> 'tinc respecte/por', <i>gaudeo</i> 'gaudeixo' <i>confido</i> 'confio'	Experimentador	Estímul (ablatiu, datiu, acusatiu inherent)
d.	inacusatiu invers <i>placeo</i> 'agrado'	Estímul	Experimentador (datiu)
e.	inergatiu <i>ardeo</i> 'estimo apassionadament', <i>ferueo</i> 'm'encenc'	Experimentador	Estímul opcional (ablatiu)
f.	inergatiu invers <i>interest</i> 'interessa', <i>refert</i> 'importa'	Estímul (clàusula/pronom)	Experimentador (genitiu/ablatiu)
g.	impersonal <i>paenitet</i> 'penedeix', <i>0 miseret</i> 'compadeix', <i>piget</i> 'disgusta, afligeix', <i>puget</i> 'avergonyeix', <i>taedet</i> 'avorreix, fastigueja'	Experimentador	Estímul (acusatiu) Estímul (genitiu o clàusula)

(adaptat de Giusti i Iovino 2019: 39 (26))

1 Tal com fan notar Bouchard (1992, 1995) i Devine i Stephens (2013: 122), a l'hora de parlar dels *predicats psicològics*, cal tenir en compte no només classes de *verbs* com les d'(1), i.e., expressions *simètriques* com les d'(1), sinó també construccions *analítiques* com les de (i), i.a.

(i) a. in metu esse (cf. *metuere*) 'estar en por'

b. iacere in maerore (cf. *maerere*) 'estar en tristesa'

c. in metum redire 'lit. tornar a la por'

d. incedere magnus timor (cf. *extimescere*) lit. 'entrar/enviar una por molt gran', etc.

En aquest treball estudiem el grup de predicats recollits a (1g).² Són els cinc verbs psicològics impersonals del llatí arcaic i clàssic: presenten una configuració sintàctica [Exp(erimentador)_{AC}/Est(ímul)_{GEN}] i es conjuguen només en la tercera persona del singular.

A (2) se'n recullen alguns exemples.³ Si seguim Pinkster (2015: 132), a la llista dels cinc verbs impersonals de (1g), s'hi pot afegir *ueretur* 'infondre respecte' (vg. (2e)).

- (2) a. *me tamen meorum factorum... numquam... paenitebit* (Cic. *Cat.* 4,20)

Lit.: tanmateix, mai em_{AC} penedirà dels meus actes_{GEN}
'Tanmateix, mai no em penediré dels meus actes.'

- b. neque *te mei miseret...* (Cic. *Tusc.* 1,106)

Lit.: i no et_{AC} compadeix de mi_{GEN}
'I no et compadeixes de mi.'

- c. *me non solum pigeat stultiitiae meae, sed etiam pudeat* (Cic. *dom.* 29)

Lit.: no només em_{AC} disgusti de la meva estupidesa_{GEN}, sinó que també (me_{AC} n_{GEN}) avergonyeixi
'No només em disgusto de la meva estupidesa, sinó que fins i tot me n'avergonyixo.'

- d. *uerum ego liberius altiusque processi, dum me ciuitatis morum piget taedetque* (Sall. *Iug.* 4.9)

Lit.: però m'hi he estès molt lliurement, mentre em_{AC} disgusta i m_{AC} 'enutja dels costums_{GEN} de la ciutat
'Però m'hi he estès molt lliurement, mentre em disgusto i m'enutjo dels costums de la ciutat.'

- e. *si tui ueretur te progenitoris* (Acc. *Trag.* 76)

Lit.: si t_{AC} 'infon-respecte del teu pare_{GEN}
'Si el teu pare t'infon respecte.'

2 Cf. Priscià, s. VI dC, trad. cast. 2014: 150, 261-263, 266; Sánchez de las Brozas 1587, trad. cast. 1976: 112-113; Allen i Greenough 1903: 221; Enríquez 1984; Traina i Bertotti 1985: 58-61; Touratier 1994: 202, 248, 327, 389; Baños 2003, Álvarez Huerta 2009: 153-154; Mangialavori 2013: 21-31; Matasović 2013; Tur Altarriba 2013; Cavallo 2014: 106-146, Fedriani 2013, 2014a, 2014b: 119-189; Giusti i Iovino 2019, entre d'altres. Autors com Cuzzolin i Napoli (2009: 76), Lühr (2011: 327) i Matasović (2013: 101-103) assenyalen que aquest tipus de construcció, present en llatí i en cèltic, és estranya o poc habitual en altres llengües indoeuropees.

3 També s'hi poden incloure derivats d'aquests verbs, com ara *commiseritur*, *taedescit*, *pertaedet*, *dispuet*, *suppuet*, *suppaenitet*, etc.: vegeu Matasović (2013: 93, nota 1).

Als exemples de (3) es recullen cinc breus oracions paral·leles que mostren de manera esquemàtica el fenomen.

- (3) a. miseret me_{AC} tui_{GEN}
 Lit.: em_{AC} compadeix de tu_{GEN}
 ‘Em compadeixo de tu.’
- b. paenitet me_{AC} peccatorum_{GEN.PL}
 Lit.: em_{AC} penedeix dels pecats_{GEN}
 ‘Em penedeixo dels pecats.’
- c. piget me_{AC} tui_{GEN}
 Lit.: em_{AC} disgusta de tu_{GEN}
 ‘Em disgusto de tu.’
- d. pudet me_{AC} tui_{GEN}
 Lit.: m_{AC} avergonyeix de tu_{GEN}
 ‘M’avorreixo de tu.’
- e. taedet me_{AC} vitae_{GEN}
 Lit.: m_{AC} avorreix de la vida_{GEN}
 ‘M’avorreixo de la vida.’

A primera vista, la configuració sintàctica impersonal [Exp_{AC}/Est_{GEN}] no compleix alguns postulats fonamentals de la gramàtica. D’una banda, transgredeix el Principi de projecció ampliat de Chomsky (1982) (PPA), segons el qual tota oració ha de tenir un subjecte: a (3) no sembla, d’entrada, que cap dels dos arguments semàntics es codifiqui com a subjecte gramatical. De l’altra, no segueix la Generalització de Burzio (1986), segons la qual, quan no s’assigna paper temàtic al subjecte/argument extern, no es pot assignar cas acusatiu al complement directe/argument intern, la qual cosa, normalment, obliga l’objecte oracional a moure’s a la posició de subjecte per rebre cas: les oracions d’estudi contenen un argument experimentador amb cas acusatiu, amb la qual cosa no hi hauria d’haver impediment per assignar paper temàtic a un subjecte, fet que, aparentment, tampoc no es compleix.

A més del comportament de (2)-(3), l’estímul també pot ser representat per un pronom neutre (4) en nominatiu (Traina i Bertotti 1985: 59), un infinitiu (5a) o una clàusula amb verb finit (5b) (cf. Woodcock 1959: 166-168; Traina i Bertotti 1985: 58-61; Fedriani 2014b: 121-122 (3)-(7); 134; Cavallo 2014: 107-108 (16)).

- (4) a. Id quod pudet facilius fertur quam
allò_{NOM} que_{NOM} avergonyeix més-fàcilment se-suporta que
id quod piget
allò_{NOM} que_{NOM} disgusta
‘Allò que avergonyeix se suporta més bé que allò que disgusta.’
(Plaut. *Pseud.* 281)
- b. Non te haec pudent?
no et_{AC} aquestes-coses_{NOM.PL.NEUT} avergonyeixen
‘No t’avergonyeixen aquestes coses?’
(Ter. *Ad.* 754)
- (5) a. me (...) valde paenitet vivere
em_{AC} molt penedeix viure
‘Em penedeixo molt de viure’
(Cic. *Att.* III, 4)
- b. tam diu... te quantum proficias non paenitebit
tant temps et_{AC} quant progressis no penedirà
‘Durant molt de temps no et penediràs de progressar tant’
(Cic. *Off.* I, 2)

2. ALGUNES PROPOSTES PRÈVIES

Diversos autors han donat diferents explicacions d’aquestes estructures basant-se en un suposat arcaisme del protoindoeuropeu. Lehmann (1974: 111) postula que aquestes oracions mostren que va existir una etapa prèvia en què els verbs no incloïen una marca de subjecte. Altres autors defensen que es tracta d’una construcció pròpia d’una llengua ergativa i que la marca d’acusatiu seria una resta del cas absolutiu (cf. Benedini 1986: 56; Cavallo 2014: 9-10, 115-116, 162-163). En canvi, Fedriani (2014*b*: 124-128) considera que és una construcció amb trets d’una llengua activa o activa/estativa, en què el subjecte es pot alinear com a objecte d’una oració intransitiva si no presenta control o volició sobre la predicació, i un experimentador pot estar codificat com un pacient afectat sense aquest control (vegeu Cennamo 2009).

Matasović (2013) fa una proposta diferent sobre com es pot explicar el cas acusatiu que assignen aquests verbs impersonals. Els verbs psicològics que són objecte d’estudi pertanyen a la segona conjugació llatina, en què hi ha verbs estatus (com *tacēre* ‘callar’) i d’altres de causatius (com *monēre* ‘aconsellar’); els estatus remetent a la presència del sufix *-eh1- de

l'indoeuropeu, que per evolució passa a *-ē-* en llatí (**-eh1-* > *-ē-*), i els causatius remetent al sufix **-éye-* de l'indoeuropeu, que igualment passa a *-ē-* en llatí (**-éye-* > *-ē-*). Per tant, hi ha una coincidència morfològica entre dos tipus de verbs diferents que comparteixen el mateix sistema de flexió (segona conjugació): d'una banda, els verbs estatus amb un sufix *-ē-* i, de l'altra, els verbs causatius (i, per tant, assignadors de cas acusatiu) amb un altre tipus de sufix *-ē-*. Segons l'autor, aquesta coincidència podria donar compte del fet que els verbs psicològics impersonals estatus del llatí tenen l'experimentador marcat amb cas acusatiu. Matasović defensa que aquests verbs provenen d'una innovació per analogia amb els verbs causatius de la segona conjugació llatina, que marquen un argument pacient amb cas acusatiu; per tant, no es tracta d'arcaïsmes provinents de l'indoeuropeu (vegeu la nota 2).

3. SUPÒSITS DE PARTIDA

En aquest treball intentem donar una explicació de l'estructura argumental d'aquestes oracions impersonals des del punt de vista de la gramàtica generativa aplicada al llatí (Oniga 2007/2014, Mateu i Oniga 2017, i.a.). Per fer la nostra proposta d'estructura argumental, partim d'un quants supòsits de partida que comentem un per un a continuació.

3.1. L'argument amb cas acusatiu

Un primer supòsit de partida és que l'argument amb cas acusatiu presenta característiques de subjecte (vegeu Fugier 2001: 346-348; Baños 2003; Fedriani 2013, 2014*b*: 123-124; Barðdal *et al.* 2023).

Baños (2003) defensa que l'experimentador acusatiu de les oracions impersonals presenta algunes característiques definitòries d'un subjecte,⁴

4 Per a una argumentació similar, des del punt de vista sintàctic, a favor de la caracterització d'aquest experimentador acusatiu com un subjecte, vegeu també Fugier (2001: 346-348) i Fedriani (2014*b*: 123-124). Per a alguns autors, el fet que l'experimentador sigui un element afectar és la raó per la qual es caracteritza sintàcticament com un acusatiu: «Verbs of feeling, where the person who is the proper subject becomes the object, as being himself affected by the feeling expressed in the verb» (Allen i Greenough 1903: 120).

una caracterització coherent amb l'evolució del llatí cap a la forma personal. Des del punt de vista pragmàtic, sol ser el tòpic de la predicació en un ordre de paraules no marcat. Pel que fa al comportament sintàctic, l'autor remarca dos fets: en primer lloc, és l'antecedent o lligador d'un reflexiu *se* (6a) i d'un possessiu (vegeu més avall (11)-(12)); en segon lloc, tot i que sovint té una presència obligatòria a l'oració, es dona el cas significatiu que es pot ometre si és correferencial amb el subjecte d'una oració contigua (juxtaposada, coordinada o subordinada) (6b).

- (6) a. ut *eum* tali uirtute... *se* in rem publicam fuisse paeniteat («De suerte que un hombre de semejante valor se arrepienta de haberse consagrado a la actividad pública», Cic. *Sest.* 95).
 b. *errauí, temere feci, paenitet*, ad clementiam tuam *confugio*, delicti ueniam *peto*, ut ignoscatur *oro* («Me equivoqué, actué imprudentemente, me arrepiento, me acojo a tu clemencia, pido benevolencia con mi falta, te ruego me perdones», Cic. *Lig.* 30).

(Baños 2003: 63 (9c), 64 (10a))

Hi ha altres dades que abonen les característiques de subjecte de l'argument experimentador amb cas acusatiu. D'una banda, no és un exemple de cas inherent sinó estructural; a la passiva perifràstica amb gerundi (*-ndus, -a, -um*) l'experimentador hi apareix amb datiu (l'anomenat «datiu agent»: *nobis*, a l'exemple de (7)), que remet al subjecte sintàctic de l'oració en la forma activa. De l'altra, recollim un exemple en què l'infinitiu *paenitere* apareix coordinat amb altres construccions d'infinitiu amb el subjecte acusatiu (*sapientem*) (8) (vegeu Pinkster (2015: 134)):

- (7) *Consili nostri, ne si eos quidem qui id secuti non sunt non paeniteret, nobis paenitendum putarem*

(Cic. *Epist.* 9,5,2)

‘Jo pensaria que hauríem de penedir-nos de la nostra decisió, encara que no se'n penedissin aquells que no l'han seguida.’

- (8) *Sapientem nihil opinari, nullius rei paenitere, nulla in re falli, sententiam mutare numquam.*

(Cic. *Mur.* 61)

‘Que el savi no opina res, que no es penedeix de res, que no s'equivoca en res ni canvia mai de parer.’

3.2. L'«argument» amb cas genitiu

Un segon supòsit de partida és que, tot i que conceptualment l'«argument» amb cas genitiu és un participant de l'emoció psicològica, sintàcticament no és un complement del nom, sinó un modificador de l'estructura estativa (vegeu Cavallo 2014).

El nostre plantejament difereix de la *teoria de l'el·lipsi* que segueixen molts autors, ja defensada a l'antiguitat per Apol·loni Díscol, Agustí d'Hipona i Priscia,⁵ segons la qual el genitiu està regit per un nom no evident incorporat al verb (*pudor / taedium / paenitentia / miseratio*).⁶ Aquest fet explicaria que l'oració es construeixi en tercera persona del singular, per concordança amb el nom incorporat al verb (vegeu Thurot 1869: 376):

est enim pudet me tui: pudor me habet tui; taedet me tui: taedium me habet tui; paenitet me tui: paenitentia me habet tui; miseret me tui: miseratio me habet tui.

‘Efectivament, «m'avorgeixo de tu» és «la vergonya de tu em posseeix»; «m'avorreixo de tu», «l'avorriment de tu em posseeix»; «em penedeixo de tu», «el penediment de tu em posseeix»; «em compadeixo de tu», «la compassió de tu em posseeix»’ Prisc. *Gramm.* 3.232.27 K, *apud* Tur Altarriba (2013: 241).

La proposta alternativa a la teoria de l'el·lipsi és que es tracta d'un *genitiu de referència*, que expressa el motiu o la causa per la qual s'experimenta el sentiment (vegeu Mangialavori 2013: 21-24).⁷ Segons Cavallo (2014: 142), seria una *low Cause* a través d'un cas inherent, sense estatus argumental, com un adjunt.

Des del punt de vista sintàctic, en oracions com ara *Pudet me*_{AC} *Chryssippi*_{GEN} (Cic. *Div.* 2.35) ‘m'avorgeixo de Crisp’ o *Non paenitet me*_{AC} *famae*_{GEN} (Ter. *Haec.* 775) ‘no em penedeixo de la meua reputació’,

5 Cf. Apol·loni Díscol (s. II dC, trad. cast. 1987: 364 [llibre III: §188]), Agustí d'Hipona (s. IV-V dC, edició llatina del 1555: 58) i Priscia (s. VI dC, trad. cast. 2014: 263-264 [§55-56]).

6 Cf. Sánchez de las Brozas 1587, trad. cast. 1976: 112-113, 180, 320; Woodcock 1959: 166-167; Kühner i Stegmann 1962: 468-470; Hofmann i Szantyr 1972: 32; Enriquez 1984; Traina i Bertotti 1985: 58-59; Fedriani 2014b: 128.

7 També s'anomena *genitiu de relació*, que indica la causa del sentiment expressada com «amb relació a» (vegeu Ernout i Thomas 1953: §24 i §73; Löfstedt 1942: 166). En el cas de *pudet*, el genitiu també es pot concebre des del punt de vista de l'espai, com la persona davant qui se sent vergonya (vegeu Ernout i Thomas 1953: §73; Traina i Bertotti 1985: 59; Fedriani 2014b: 129-130).

hi ha un subjecte intern (*me*) de la predicació que es relaciona amb una *psy-chose* (Bouchard 1995) o emoció psicològica expressada pel verb (*pudet / paenitet*). Tanmateix, des del punt de vista conceptual, la *psy-chose* de l'oració es relaciona no només amb un experimentador (*me*) sinó també amb un *target of emotion* (*Chrysiippi / fama*), que es concep com un argument de l'emoció psicològica (Pesetsky 1995). Però, com veurem més avall, aquest constituent en genitiu no ocupa una posició a l'estructura argumental sintàctica bàsica, i.e. no és sintàcticament un argument de l'arrel, sinó un adjunt de l'estructura argumental estativa.

A l'exemple de (9) el motiu de l'experiència psicològica s'expressa mitjançant una clàusula condicional, és a dir, un element adjunt oracional. És interessant també observar que en aquest exemple l'expressió exhortativa indica una certa volició/agentivitat.

- (9) ceteros pudeat [si qui se ita litteris abdiderunt ut nihil possint ex eis neque ad
els-altres_{AC.PL} avergonyeixi_{3SG} [clàusula condicional]
communem adferre fructum, neque in aspectum lucemque proferre]
(Cic. *Arch.* VI).

'Que s'avergonyeixin els altres, si alguns s'han tancat tant en les lletres que res no en poden aportar per al fruit comú ni treure'n res a la llum pública!'

Els noms psicològics tindrien una estructura similar: els elements en genitiu de (10) són, sintàcticament, adjunts del nom que acompanyen, més que no pas arguments (cf. també Gràcia 1994: 29-31; Adger 2013).

- (10) misericordia huius... tum patris pudor
compasió_{NOM.SG} aquest_{GEN.SG} llavors pare_{GEN.SG} vergonya_{NOM.SG}
(Ter. Andr. 259)

'Compassió d'/per ell i també vergonya del/pel pare'

3.3. La jerarquia entre tots dos participants

Un tercer supòsit de partida és que l'argument acusatiu té preeminència estructural sobre el sintagma amb cas genitiu.

L'argument acusatiu pot ser l'antecedent d'un possessiu, és a dir, pot lligar una anàfora dins el participant amb cas genitiu (Baños 2003): vegeu (11)-(12). Això permet establir que l'argument acusatiu és jeràrquicament superior al genitiu dins l'estructura argumental sintàctica.

- (11) senectutis eum suae paeniteret
 vellesa_{GEN} aquest_{AC} seva_{GEN} penediria_{3SG} (Cic. *De Sen.* 19)

Lit.: penediria aquest_i de la seva_i vellesa ('Aquest es penediria de la seva vellesa')

- (12) eos paenitet peccatorum suorum
 aquests_{AC} penedeix_{3SG} faltes_{GEN} seves_{GEN} (Cic. *Div.* 1, 63)

Lit.: penedeix aquest_i de les seves_i faltes ('Es penedeixen de les seves faltes')

Encara que en aquestes oracions impersonals l'experimentador sigui un acusatiu, no es tracta d'una construcció d'objecte experimentador — en la qual l'argument estímul és jeràrquicament superior a l'argument experimentador—, sinó d'una variant de construcció amb subjecte experimentador (Devine i Stephens 2013: 123).

L'ordre oracional neutre de les oracions amb aquests verbs indica aquesta posició jeràrquica de l'acusatiu experimentador per sobre del genitiu estímul: vegeu els exemples recollits a (2). Els casos en què el genitiu precedeix l'acusatiu mostren una estructura informativa marcada, amb focus contrastiu (13) (vegeu Cavallo 2014: 128).

- (13) tui me miseret, mei piget
 tu_{GEN} em_{AC} compadeix mi_{GEN} disgusta (Enn. *Scaen.* 60)

Lit.: de tu em compadeix, de mi (em) disgusta ('De tu em compadeixo, de mi em disgusto')

3.4. Caracterització lexicoaspectual

Un quart supòsit de partida és que, pel que fa a la definició lexicoaspectual de les oracions amb aquests verbs, considerem que es tracta de construccions estatives, però assumim que contenen uns trets específics que n'expliquen l'evolució diacrònica cap a un altre tipus de construcció eventual.⁸

En les llengües indoeuropees la derivació en *-ē-* —un morfema present en els cinc verbs psicològics d'estudi i en molts altres verbs estatus— va ser un mitjà productiu per formar verbs estatus (Lehmann 1995: 166; Baños

⁸ Per a l'evolució diacrònica d'aquests verbs cap a la construcció personal, vegeu Woodcock 1959; Baños 2003, 2019; Batllori 2012; Matasović 2013; Cavallo 2014; Fedriani 2014*a* i 2014*b*; Tur Altarriba 2017, i.a.

2003: 57-58; Cavallo 2014: 1; Mateu 2017, i.a.). Aquest caràcter estatiu contrasta amb la caracterització de la construcció personal d'aquests predicats, que presenta un experimentador amb característiques pròximes a un agent prototípic, amb un cert grau de control o intencionalitat sobre l'acció verbal (Tur Altarriba 2013: 244-247; Baños 2019: 55).

Per exemple, la diferència de significat entre els verbs grecs μετανοέω (expressa una acció controlada, volitiva i conscient de l'experimentador) i μεταμέλομαι (expressa un procés emocional, un sentiment amb menys control de l'experimentador) queda reflectida en una traducció diferent en llatí (Baños 2017; 2019: 55; Baños i Jiménez López 2017): *paeniteo* (ús personal) en el primer cas i *paenitet* (ús impersonal) en el segon. Si la traducció usa, en canvi, un verb de suport, la traducció és la següent: *paenitentiam ago* 'faig penitència' en el primer cas i *paenitentiam habeo* 'tinc penitència' en el segon (o *paenitentia ductus* i *paenitentia motus*, que són col·locacions passives en llatí).

Segons Fedriani (2014*a*, 2014*b*) i Cavallo (2014), les formes impersonals d'aquests verbs codifiquen absència de volició en l'experimentador, un fet compatible amb el caràcter estatiu de l'oració, i en l'evolució diacrònica cap a la forma personal l'experimentador presenta un grau més elevat d'agentivitat, control i implicació racional. Els trets semàntics associats a aquesta evolució són compatibles amb la proposta clàssica dels proto-rols temàtics de Dowty (1991).

Però cal tenir en compte les dades de Matasović (2013). En realitat, la derivació en el morfema *-ē-* és un cas de coincidència morfològica en l'evolució dels verbs de la segona conjugació llatina a partir de verbs causatius i de verbs estatius, i l'autor defensa que aquests predicats amb el morfema *-ē-* provenen d'una innovació per analogia amb els verbs causatius de la segona conjugació llatina, que marquen un argument pacient amb cas acusatiu. Considerem que aquest és un dels fets que expliquen la inestabilitat de la construcció i que faciliten l'evolució que va patir posteriorment.

3.5. Estructura pròpia d'una llengua acusativa

El cinquè i darrer supòsit de partida és que és una construcció pròpia d'una llengua acusativa i particular del llatí, que no respon a un possible

arcaisme del protoindoeuropeu amb trets d'una llengua ergativa o d'una llengua activa (Matasović 2013).

Una opció per explicar l'argument experimentador amb cas acusatiu d'aquestes oracions sense transgredir la Generalització de Burzio és considerar que es tractaria d'un cas acusatiu inherent, que no exigeix la presència d'un nominatiu a l'oració (Migliori 2016: 77; 82, nota 63), o bé que seria un cas de transició en l'evolució oracional cap a la construcció transitiva a partir d'uns trets previs propis d'una llengua ergativa (Cavallo 2014: 140-146).

Ara bé, nosaltres considerem que es pot explicar l'estructura d'aquestes oracions seguint el requeriment d'una llengua acusativa. Inspirant-nos en el treball de Pesetsky (1995: 111-113) i, concretament, en la connexió que aquest lingüista estableix entre la causació implicada en els verbs meteorològics i la dels verbs psicològics causatius, proposem que la construcció dels cinc verbs psicològics impersonals llatins és causativa, amb un subjecte buit que és, doncs, semànticament ple. La definició de Pesetsky d'*A(mbient)-Causer* —«A-Causer is simply a Causer of a predicate that limits the argument to ambient pronouns — as a matter of s-selection» (p. 112)— val tant per a (14a) com per a (14b).⁹

- (14) a. Pudet_{3SG} me_{AC} tui_{GEN}.
 Lit.: m_{AC} 'avergonyeix de tu_{GEN} ('M'avergonyeixo de tu')
- b. Pluit_{3SG}
 plou

9 Vegeu Pesetsky (1995: 111-112):

Emotions like surprise, annoyance, and amusement are indeed like the weather in a number of respects. They are «global» (ambient), affecting one's perceptions as well as actions. They are transitory. They are somewhat unpredictable in their onset, intensity, and duration. Most important for our purposes, the proximate cause of both weather and emotions can be viewed as a force of nature (...). One possibility might be a requirement that the lexical item used to express natural forces in meteorological and psychic weather sentences must somehow be *minimally expressive*. An appropriate notion of minimal expressivity might explain why the form used for meteorological natural forces is (in languages that use the strategies seen in English, French, and Italian) generally identical to that used for expletives: third person, neuter if available (otherwise masculine), null pro if available (otherwise an unstressed pronoun).

En aquestes oracions hi ha un pronom encobert amb significat de causador que ocupa directament (per *external merge*) la posició d'un subjecte argument extern, és a dir, la posició d'especificador del sintagma funcional legitimador d'aquest argument.¹⁰

És una proposta compatible amb els dos postulats esmentats anteriorment que s'han de complir en les oracions d'una llengua acusativa. D'una banda, el Principi de projecció ampliat (PPA): el pronom encobert puja a l'especificador del SFlex per satisfer el PPA, i impedeix que hi pugui accedir l'argument intern més pròxim (representat per l'experimentador), que haurà de comprovar cas acusatiu en un altre sintagma funcional (cas estructural). De l'altra, la Generalització de Burzio: estem davant d'una construcció causativa estativa (Matasović 2013) amb un argument intern experimentador que té cas acusatiu estructural i amb un argument extern/subjecte buit que té una semàntica de causador (e.g. l'*A(mbient)-Causer*, proposat per Pesetsky 1995).

4. MARC TEÒRIC

Seguirem el marc teòric neoconstruccionista establert per Cuervo (2003, 2015), adoptat per Royo (2017) en l'estudi dels verbs psicològics del català. Cuervo desenvolupa una teoria de l'estructura argumental amb tres tipus de nuclis que determinen les relacions sintàctiques amb els seus arguments. Aquests tres tipus de nuclis són els següents: primer, *v* és el nucli eventiu que verbalitza l'arrel; segon, *Ve* i els nuclis aplicatius, que introdueixen arguments; tercer, les arrels ($\sqrt{\quad}$).

Cuervo assumeix, seguint Marantz (1997), que els verbs es formen a la sintaxi per combinació d'una arrel lèxica i un nucli verbal *v*, el qual pot presentar tres

¹⁰ En canvi, val la pena notar que Devine i Stephens (2013: 123) proposen que les oracions en què apareixen els verbs psicològics impersonals són un tipus de construccions existencials amb un subjecte gramatical que és un argument encobert que representa el context locatiu de la situació, com *there* a les «*there*-constructions» de l'anglès o *hi* a les oracions existencials del català (vegeu Rigau 2013, i.a.).

These sentences are a type of existential; the subject is a covert argument representing the locative context of the situation (*ut me non solum pigeat stultitiae meae*; Cic. *De Dom.* 29 'There affects me displeasure at my stupidity').

flavors o ‘matisos’ (e.g. vegeu Folli i Harley 2005). Depenent de la combinació de l’arrel amb el matis del nucli *v* obtindrem els tres tipus bàsics eventius: una activitat (v_{DO}), un predicat de canvi (v_{CO}) o un estat (v_{BE}).

El nucli *v* no és el responsable directe de la introducció de l’argument extern: sovint aquesta funció la realitza el nucli *Ve*u (cf. Kratzer 1996; Alexiadou *et al.* 2015). D’altra banda, els nuclis aplicatius introdueixen els arguments datius (vegeu Pylkkänen 2002 i Pineda 2016, i.a.). Finalment, les arrels poden legitimar un argument en la posició de complement, però no en la d’especificador: no són elements relacionals i només projecten complements.

Dels elements esmentats, pot introduir un argument extern amb cas nominatiu el nucli *Ve*u, que prototípicament s’interpreta com un agent, tot i que Kratzer (1996) igualment accepta que pot ser un *holder* en una oració estativa. També pot introduir l’argument extern un nucli aplicatiu alt, que introdueix un datiu argument extern interpretable com un experimentador o com un beneficiari de tota l’eventualitat que pren com a complement.

A la bibliografia hi ha hagut propostes de simplificació de les estructures que introdueixen un argument extern (cf. Wood i Marantz 2017; Takehisa 2018). Tot i els avantatges evidents d’aquests sistemes formals més restrictius, mantenim els nuclis diferenciats que poden introduir un argument extern per no separar-nos gaire del marc de Cuervo.

5. PROPOSTA D’ESTRUCTURA ARGUMENTAL

Partim de la hipòtesi que aquestes oracions impersonals del llatí tenen una estructura causativa estativa (Matasović 2013), en què l’experimentador acusatiu indica que és un element afectat però no necessàriament un pacient, i hi ha un substantiu/element no relacional que s’ha incorporat a un verb lleuger, per formar el verb predicatiu corresponent.

L’exigència que tota oració ha de tenir un subjecte —segons el Principi de projecció ampliat de Chomsky (1982) o PPA— es compleix a través d’un pronom encobert legitimat com a argument extern, que concorda amb el verb en tercera persona del singular a SFlex en una interpretació

impersonal de l'oració. El principi teòric formulat per Burzio (1986), que si el verb assigna cas acusatiu estructural al seu objecte, ha d'assignar paper temàtic al subjecte també es compleix: el pronom encobert té el paper temàtic de causador: cf. l'*A-(mbient) Causer* de Pesetsky (1995: 112). A (17) representem l'estructura argumental d'oracions com les de (15) i (16).

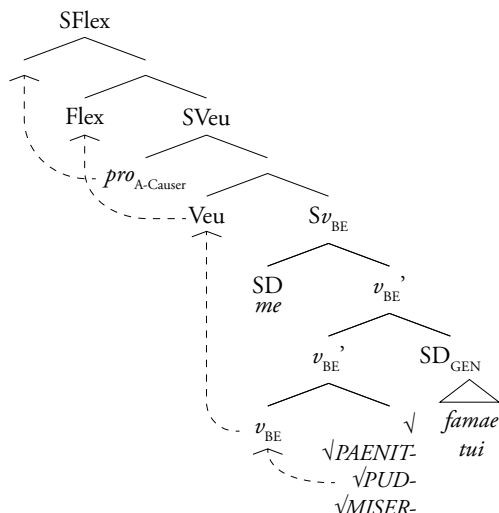
(15) Non paenitet me famaē (Ter. *Haec*. 775)

No penedeix me_{AC} reputació_{GEN} ('No em penedeixo de la meua reputació')

(16) Me pudet / miseret tui

Me_{ac} avergonyeix / compadeix tu_{GEN} ('{M' avergonyeixo / Em compadeixo} de tu')

(17)

Segons Matasović (2013: 98-99), les arrels «nominals» d'aquesta estructura serien les següents:

«Lat. *miseret* 'feel sorry for' is derived from *miser* 'poor, unfortunate' [...]. Lat. *paenitet* 'cause to regret' is derived from *paene* 'almost, practically'. It appears to contain a root **payn-*, the original meaning of which should have been 'lack' [...]. Lat. *piger* 'affect with revulsion, irk' is from the same root as *piger* 'torpid, inactive' [...]. Lat. *pudet* 'be ashamed of' is derived from the same stem as *pudor* 'shame, decency' [...]. Lat. *taedet* 'be tired of' is probably connected to *taeter* 'foul, horrible'.»

Cal recordar que Bouchard (1992: 33, nota 10) ja esmenta la proposta de Roger Higgins (c. p.) que en indoeuropeu els verbs psicològics són essencialment denominals, per incorporació a un verb lleuger d'un

argument nominal que expressa l'emoció (*psy-chose argument*) (vegeu també Cabré i Mateu 1998: 77).

Des del punt de vista sintàctic, a l'estructura de (17) el subjecte de la predicació interna és *me*, que es relaciona amb la *psy-chose* (Bouchard 1995) o sensació psicològica expressada per l'arrel. Si sintàcticament *me* és el tema de predicació, conceptualment és un experimentador. Des d'aquest punt de vista conceptual, una sensació psicològica es concep com a relacionada amb dos participants: qui l'experimenta i el *target of emotion* (Pesetsky 1995). Així, per exemple, als exemples (15) i (16) es concep que *paenit-* es relaciona amb *me* (experimentador) i *famae* (*target*), o que *pud-/miser-* es relaciona amb *me* (experimentador) i *tui* (*target*). Però cal distingir l'estructura conceptual de l'estructura sintàctica (vegeu l'apartat §3.2). Com que, sintàcticament, a (17) *me* es relaciona només amb *paenit-* o amb *pud-/miser-*, els genitius *famae* i *tui* no ocupen una posició bàsica a l'estructura sintàctica: són elements que podem considerar adjunts baixos o modificadors de l'estructura estativa.

6. CONCLUSIONS

En les oracions dels verbs psicològics impersonals del llatí hi ha dos participants, l'experimentador amb cas acusatiu i l'estímul amb cas genitiu. Proposem que en l'estructura argumental d'aquestes oracions l'argument experimentador amb cas acusatiu és el subjecte d'una predicació, en la posició d'especificador d'una predicació interna de l'oració, coherentment amb les característiques de subjecte que presenta (vegeu §3.1). Tot i que conceptualment el genitiu és un participant de l'emoció psicològica, sintàcticament és un modificador de l'estructura estativa (adjunt baix) (vegeu §3.2 i §5). Coherentment amb les dues afirmacions anteriors, l'experimentador amb cas acusatiu té preeminència jeràrquica respecte de l'estímul amb cas genitiu (vegeu §3.3).

L'estructura eventiva d'aquestes oracions és estativa (vegeu §3.4). Defensem que l'estructura sintàctica és la d'una oració causativa en què un pronom buit apareix a la posició d'especificador del sintagma Veu que legitima el subjecte argument extern de l'oració, pronom que puja

a l'especificador del SFlex per satisfer el PPA. Aquesta estructura respecta els requisits d'una llengua acusativa, en què l'acusatiu té cas estructural. L'exigència d'un argument extern/subjecte amb paper temàtic de verbs que assignen cas acusatiu (Generalització de Burzio) l'acompleix el pronom encobert amb semàntica d'*A(mbient)-Causer* (vegeu §3.5).

AGRAÏMENTS

Jaume Mateu agraeix el suport econòmic del Ministerio de Ciencia e Innovación (FFI2017-87140-C4-1-P; PID2021-123617NB-C41) i també el de la Generalitat de Catalunya (2017SGR634). Carles Royo agraeix el suport econòmic del Ministerio de Ciencia e Innovación (FFI2016-80142-P; PID2022-136610NB-I00), el de la Generalitat de Catalunya (2017SGR165) i també el del Pla de Foment de la Recerca 2022PFR-URV-10 (URV). Una versió prèvia d'aquest treball es va presentar al Seminari del CLT de la UAB (22 d'abril de 2022) i a la Jornada «Variació lingüística 2022: verbs psicològics» de la UdG (3 de maig de 2022). Volem donar les gràcies als assistents pels seus suggeriments i comentaris constructius. No cal dir que només els dos autors som responsables dels errors que puguí contenir aquest treball. Finalment, volem agrair a les editores l'oportunitat que ens han ofert de poder participar en aquest merescudíssim volum d'homenatge a una excel·lent col·lega nostra com és la Montse Batllori.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Acedo-Matellán, Víctor i Jaume Mateu. 2015. Los verbos psicológicos: raíces especiales en estructuras corrientes. Dins Rafael Marín (ed.), *Los predicados psicológicos*, 81-109. Madrid: Visor Libros.
- Adger, David. 2013. *A syntax of substance*. Linguistic Inquiry Monographs 64. Cambridge, MA: The MIT Press.

- Allen, Joseph Henry i James Bradstreet Greenough. 1903. *New Latin grammar for schools and colleges*. Boston / Londres: Ginn & Company / The Athenaeum Press.
- Alexiadou, Artemis. 2014. Roots don't take complements. *Theoretical Linguistics* 40(3/4): 287-297.
- Alexiadou, Artemis, Elena Anagnostopoulou i Florian Schäfer. 2015. *External Arguments in Transitivity Alternations: A Layering Approach*. Oxford: Oxford University Press.
- Álvarez Huerta, Olga. 2009. Acusativo. Dins José Miguel Baños (coord.), *Sintaxis del latín clásico*, 131-154. Madrid: Liceus.
- Apolonio Díscolo. 1987. *Sintaxis*, traducció de Vicente Bécares. Madrid: Gredos.
- Augustini, Aurelii [Agustí d'Hipona o sant Agustí]. 1555. *De Grammatica, Liber unus*. Dins *Tomus primus omnium operum D. Aurelii Augustini Hipponensis Episcopi, ad fidem vetustorum exemplarium summa vigilantia repurgatorum à mendis innumeris, notata in contextu et marginis suis signis veterum exemplorum lectione, ut optimo iure tantus Ecclesiae doctor renatus videri possit*, 53-60. Parisiis: Apud Colarum Guillard viduam Claudii Cheaullonii, & Gulielmum Desboys, sub Sole aureo, in via diui Iacobi.
- Baños, José Miguel. 2003. *Paenitet* y los verbos impersonales de sentimiento en latín: sintaxis y pragmática del acusativo personal. Dins José Miguel Baños, Concepción Cabrillana, M. Esperanza Torrego i Jesús de la Villa (eds.), *Praedicativa. Complementación en griego y latín (Verba. Anuario Galego de Filoloxía, anexo 53)*, 51-77. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, Servicio de Publicacións e Intercambio Científico.
- Baños, José Miguel. 2017. Verbo simple (*paenitere*) y construcción con verbo soporte (*paenitentiam agere*) en latín: a propósito de Quint. *inst.* 9,3,12. Dins Juan Antonio Álvarez-Pedrosa, Alberto Bernabé, Eugenio Luján i Fernando Presa (eds.), *Ratna*, 181-188. Madrid: Guillermo Escolar Editor.

- Baños, José Miguel. 2019. *Colocaciones y Construcciones con verbo soporte en latín*. Madrid: UAM, 2 de octubre – 7 de noviembre de 2019 (Máster en Filología Clásica (UCM / UAM / UAH). *Aspectos sincrónicos del latín*. Curso 2019/2020). En línia: <https://www.academia.edu/40774648/_Colocaciones_y_construcciones_con_verbo_soporte_en_lat%C3%ADn?email_work_card=view-paper>
- Baños, José Miguel i Mª Dolores Jiménez López. 2017. 'Arrepentirse' en el *Nuevo Testamento* en griego y en latín: el empleo de las construcciones con verbo soporte en la *Vulgata*. *Cuadernos de Filología Clásica. Estudios Latinos* 37(1): 11-32.
- Barðdal, Jóhanna, Eleanora Cattafi, Serena Danesi, Laura Bruno i Leonardo Biondo. 2023. Non-nominative subjects in Latin and Ancient Greek. Applying the subject tests on early Indo-European languages. *Indogermanische Forschungen* 128: 321-392.
- Batllore, Montserrat. 2012. Diacronía de los verbos psicológicos: una propuesta de entrada léxica. Dins Gloria Clavería, Margarita Freixas, Marta Prat i Joan Torruella (eds.), *Historia del léxico: perspectivas de investigación*, 341-374. Madrid / Frankfurt: Iberoamericana / Vervuert.
- Benedini, Paola. 1986. Agentivity and Transitivity: Parameters for an Ergative System. Dins Gualtiero Calboli (ed.), *Papers on Grammar II*, 42-58. Bolonya: CLUEB.
- Bouchard, Denis. 1992. Psych Constructions and Linking to Conceptual Structures. Dins Paul Hirschbühler i Konrad Koerner (eds.), *Romance Languages and Modern Linguistic Theory*, 25-44. Amsterdam / Filadèlfia: John Benjamins.
- Bouchard, Denis. 1995. *The Semantics of Syntax. A Minimalist Approach to Grammar*. Chicago / Londres: University of Chicago Press.
- Burzio, Luigi. 1986. *Italian Syntax: A Government-Binding Approach*. Dordrecht: Reidel.
- Cabré, Teresa i Jaume Mateu. 1998. Estructura gramatical i normativa lingüística: a propòsit dels verbs psicològics en català. *Quaderns. Revista de traducció* (Bellaterra) 2: 65-81.

- Cavallo, Guido. 2014. *The Latin psych verbs of the ē-class: (de) transitivization and syntactic alignment*. Tesi doctoral. Pàdua: Università degli Studi di Padova.
- Cennamo, Michela. 2009. Argument structure and alignment variations and changes in Late Latin. Dins Jóhanna Barðdal i Shobhana L. Chelliah (eds.), *The Role of Semantics and Pragmatics in the Development of Case*, 307-346. Amsterdam: John Benjamins.
- Chomsky, Noam. 1982. *Some Concepts and Consequences of the Theory of Government and Binding*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Cuervo, M. Cristina. 2003. *Datives at Large*. Tesi doctoral. Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology.
- Cuervo, M. Cristina. 2014. Arguments for a root. *Theoretical Linguistics* 40(3/4): 375-387.
- Cuervo, M. Cristina. 2015. Causation without a CAUSE. *Syntax* 18(4): 388-424.
- Cuzzolin, Pierluigi i Maria Napoli. 2009. An Overview of the Impersonals in Proto-Indo-European. Dins Rosemarie Lühr i Sabine Ziegler (eds.), *Protolanguage and Prehistory. Akten der XII. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft, vom 11. bis 15. Oktober 2004 in Krakau*, 75-81. Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Devine, Andrew M. i Laurence D. Stephens. 2013. *Semantics for Latin: An introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Dowty, David. 1991. Thematic proto-roles and argument selection. *Language* 67: 547-619.
- Enríquez, José Antonio. 1984. Verbos impersonales de sentimiento. *Faventia* 6: 25-32.
- Ernout, Alfred i François Thomas. 1953. *Syntaxe latine*, 2a ed. [1951]. París: Librairie C. Klincksieck.
- Fedriani, Chiara. 2013. The *me pudet* construction in the history Latin. Why and how fast non-canonical subjects come and go. Dins Ilja A. Seržants i Leonid Kulikov (eds.), *The Diachronic Typology of Non-Canonical Subjects*, 205-232. Amsterdam: John Benjamins.

- Fedriani, Chiara. 2014a. *Peniteo errorem* (Hier. *Tract. in Ps.* II, 84, 37).
 Un caso di mutamento sintattico semanticamente motivato. Dins Piera Molinelli, Pierluigi Cuzzolin i Chiara Fedriani (eds.), *Latin Vulgaire Latin Tardif X. Actes du Xe colloque international sur le latin vulgaire et tardif: Bergamo, 5-9 septembre 2012*, 263-286. Bergamo: Bergamo University Press / Sestante Edizioni.
- Fedriani, Chiara. 2014b. *Experiential Constructions in Latin*. Leiden / Boston: Brill.
- Folli, Raffaella i Heidi Harley. 2005. Flavors of v. Dins Paula Kempchinsky i Roumyana Slabakova (eds.), *Aspectual Inquiries*, 95-120. Dordrecht: Springer.
- Fugier, Huguette. 2001. La génitif adverbial dans la syntaxe latine. Dins Claude Moussy (ed.), *De lingua latina novae quaestiones. Actes du Xè Colloque International de Linguistique Latine (Paris-Sèvres, 19-23 avril 1999)*, 339-354. Lovaina / Paris / Sterling, Virginia: Peeters.
- Giusti, Giuliana i Rossella Iovino. 2019. Psychological verbs as a vulnerable syntactic domain: A comparative study of Latin and Italian. *Lingua* 223: 29-45.
- Gràcia, Lluïsa. 1994. *Morfologia lèxica. L'herència de l'estructura argumental*. Col·lecció Biblioteca Lingüística Catalana. Universitat de València.
- Harley, Heidi. 2014. On the identity of roots. *Theoretical Linguistics* 40(3/4): 225-276.
- Hofmann, Johann Baptist i Anton Szantyr. 1972. *Lateinische Syntax und Stilistik*. Munic: Beck. [Leumann-Hofmann-Szantyr, *Lateinische Grammatik*, 2 ed.]
- Kratzer, Angelika. 1996. Severing the external argument from its verb. Dins Johan Rooryck i Laurie Zaring (eds.), *Phrase Structure and the Lexicon*, 109-138. Dordrecht: Kluwer.
- Kühner, Raphael i Carl Stegmann. 1962 [1912]. *Ausführliche Grammatik der lateinischen Sprache. Satzlehre*, vol. II. Hannover: Hahn.

- Lehmann, Winfred P. 1974. *Proto-Indo-European Syntax*. Austin: University of Texas Press.
- Lehmann, Christian. 1995. Latin predicate classes from an onomasiological point of view. Dins *DE VSV. Études de syntaxe latine offertes en hommage à Marius Lavency (BCILL 70)*, 163-174. Lovaina: Peeters.
- Löfstedt, Einar. 1942. *Syntactica. Studien und Beiträge zur Historischen Syntax des Lateins*, vol. 1. Lund: C. W. K. Gleerup.
- Lühr, Rosemarie. 2011. Zur Validität linguistischer theorien in der Indogermanistik. Dins Thomas Krisch i Thomas Lindner (eds.), *Indogermanistik und Linguistik im Dialog: Akten der XIII. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft vom 21. bis 27. September 2008 in Salzburg*, 321-330. Wiesbaden: Reichert Verlag.
- Mangialavori, M. Eugenia. 2013. *Arquitectura clausal y estructura semántica. Las construcciones impersonales en la lengua latina*. München: Lincom.
- Marantz, Alec. 1997. No Escape From Syntax: Don't Try Morphological Analysis in the Privacy of Your Own Lexicon. Dins Alexis Dimitriadis, Laura Siegel, Clarissa Surek-Clark i Alexander Williams (eds.), *Proceedings of the 21st Annual Penn Linguistics Colloquium*, 201-225. Pennsylvania: University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics.
- Matasović, Ranko. 2013. Latin *paenitet me, miseret me, pudet me* and active clause alignment in Proto-Indo-European. *Indogermanische Forschungen. Zeitschrift für Indogermanistik und historische Sprachwissenschaft* 118: 93-110.
- Mateu, Jaume. 2017. State and change of state in Latin: A view from the lexicon-syntax interface. Dins Olga Fernández-Soriano, Elena Castroviejo i Isabel Pérez-Jiménez (eds.), *Boundaries, phases, and interfaces. Case studies in honor of Violeta Demonte*, 344-366. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- Mateu, Jaume i Renato Oniga. 2017. Latin Syntax in Fifty Years of Generative Grammar. *Catalan Journal of Linguistics* 16: 5-17.

- Migliori, Laura. 2016. *Argument structure, alignment and auxiliaries between Latin and Romance. A diachronic syntactic account*. Tesi doctoral. Leiden: Universiteit Leiden.
- Oniga, Renato. 2007. *Il Latino. Breve Introduzione Linguistica*, 2a ed. [2004]. Milà: Franco Angeli.
- Oniga, Renato. 2014. *Latin. A Linguistic Introduction*, editat i traduït a l'anglès per Norma Schifano. Oxford: Oxford University Press.
- Pesetsky, David. 1995. *Zero Syntax. Experiencers and Cascades*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Pineda, Anna. 2016. *Les fronteres de la (in)transitivitat. Estudi dels aplicatius en llengües romàniques i basc*. Barcelona: Institut d'Estudis Món Juïc.
- Pinkster, Harm. 2015. *The Oxford Latin Syntax. Vol. 1 The Simple Clause*. Oxford: Oxford University Press.
- Prisciano. *Sintaxis (Sobre la construcció y el orden de las partes de la oración)*. Introducció, traducció y notes de María Luisa Harto Trujillo. 2014. Madrid: Ediciones Clásicas.
- Pylkkänen, Liina. 2002. *Introducing arguments*. Tesi doctoral. Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology. Publicada l'any 2008 amb el mateix títol per MIT Press (Cambridge, Mass.).
- Rigau, Gemma. 2013. La preposició silent d'alguns verbs de moviment local. *Els Marges* 100: 125-132.
- Royo, Carles. 2017. *Alternança acusatiu/datiu i flexibilitat semàntica i sintàctica dels verbs psicològics catalans*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Takehisa, Tomokazo. 2018. The Case for Thematically Underspecified External Arguments. *Proceedings of the 32nd Pacific Asia Conference on Language, Information and Computation* (1-3 Decembre 2018), 658-663. Hong-Kong: Association for Computational Linguistics.
- Thurot, Charles. 1869. *Notices et extraits de divers manuscrits pour servir à l'histoire des doctrines grammaticales au Moyen Âge*. París. Imprimerie Impériale.

- Touratier, Christian. 1994. *Syntaxe Latine*. Lovaina: Peeters.
- Traina, Alfonso i Tullio Bertotti. 1985. *Sintassi normativa della lingua latina: teoria*. Bologna: Cappelli editore.
- Tur Altarriba, Cristina. 2013. Las construcciones de *miseret* y de *miserer*/*miseror* en latín. *Cuadernos de Filología Clásica. Estudios Latinos* 33(2): 239-251.
- Wood, Jim i Alec Marantz. 2017. The interpretation of external arguments. Dins Roberta d'Alessandro, Irene Franco i Ángel J. Gallego (eds.), *The verbal domain*, 255-278. Oxford: Oxford University Press.
- Woodcock, Eric Charles. 1959. *A New Latin Syntax*. Londres: Methuen.